

"SABO VA SAMANDAR" ASARIDAGI OBRAZLAR TAVSIFI.

Farg'ona davlat universiteti Filologiya fakulteti
*3-bosqich talabasi **Ismoilova Muhayyo***

Annotatsiya: Maqolada ayollar obrazining jahon va o'zbek adabiyotida tutgan o'rni va ahamiyati haqida ma'lumot berilgan. Shuningdek, Ulug'bek Hamdamning "Sabo va Samandar" romanida ayollar obrazining yoritilishi, ularning psixologiyasining ifodalanishi va xarakter masalasiga to'xtalib o'tilgan.

Kirish

Adabiyotda obrazlar tizimi asarning badiiy qiymatini belgilovchi eng muhim unsurlardan biridir. Obrazlar orqali muallif o'z g'oyasi, ma'naviy-axloqiy qarashlari va hayotga munosabatini ochib beradi. "Sabo va Samandar" asari ham o'ziga xos psixologik tasvirlar, murakkab ruhiy kechinmalar va taqdir sinovlariga duch kelgan qahramonlar hayoti orqali ajralib turadi. Asarda har bir obraz o'z xarakteri, fe'l-atvori, ruhiy olami va ma'naviy qiyofasi bilan muhim badiiy funksiyani bajaradi.

Ulug'bek Hamdam (Hamdamov Ulug'bek Abduvahobovich) 1968 yil 24 aprelda Andijon viloyati, Marhamat tumanida tug'ilgan. 1988–1993 yillarda ToshDUning o'zbek filologiyasi fakultetida tahsil olgan. 1992–93 yillarda esa davlatimiz tashabbusi bilan o'qishga yuborilgan talabalar safida Turkiyaning Ko'nyo shahrida tahsilni davom ettirgan. 1993–1994 yillarda Sharqshunoslik institutida turk tilidan dars bergan. 1994–1996 yillarda Hozirgi Milliy Universitet o'zbek filologiyasi fakultetining kunduzgi aspiranturasini o'qigan. 1997 yilda "30-yillar o'zbek she'riyatida 'sof lirika' muammosi" (Oybek she'rlari misolida) mavzusida nomzodlik dissertatsiyasini yoqlagan. Ilmiy rahbari — filologiya fanlari doktori, professor Umarali Normatov. Hozirda "XX asr o'zbek she'riyati badiiy tafakkur tadrijining ijtimoiy-psixologik asoslari" mavzusida doktorlik dissertatsiyasi ustida ishlamoqda. Ilmiy maslahatchi — filologiya fanlari doktori, professor Naim Karimov. 1997–2009 yillarda O'zbekiston Fanlar akademiyasining Alisher Navoiy nomidagi Til va Adabiyot institutida katta ilmiy xodim. 2009-yildan beri "Sharq yulduzi" jurnalining bosh muharriri lavozimida ishlab kelmoqda.

Muallifning "Sabo va Samandar" romani ishq mavzusida bitilgan asar bo'lib, unda pok va yuksak muhabbat tuyg'usi zamondoshlarimiz qismati orqali sharaflanadi. Hamidulla Boltaboyev aytganidek, "inson doim o'zligini axtarib yashaydi. Mana shu axtarishlar, izlanishlar jarayonida har bir narsaga – gulga yulduzga zaminga yuzlanadi. Ko'zlardan dalillardan ranglardan o'zini izlaydi. Nimanidir kimnidir topganday bo'ladi. Topganiga topinib yashaydi. Bu e'tirof xuddi Samandar uchun aytilganday go'yo. Chunki Samandar ham hayolidagi malikani izladi. Va topdi. "Sabo

va Samandar” romani yuzasidan turli munosabatlar bildirildi. Jumladan, Q.Husanboyeva romanni “buyuk ishq qissasi”, tadqiqotchi N.Qilichev “liro-psixologik roman”, Q.Yo‘ldoshev “romanda milliy eposlardagiga o‘xshab nasriy bayonning she’riy ifoda bilan uyg‘unlashib kelishi milliy roman sintaksisiga kiritilgan jiddiy o‘zgarish, asarga esselashgan tafakkur xos”², – deya ta’riflagan.

Asardagi asosiy obrazlar tavsifi

1. Sabo obrazi

Asarning bosh qahramoni bo‘lgan Sabo — poklik, sadoqat va sabrning timsoli sifatida gavdalanadi. Uning xarakteri juda yumshoq, samimiy, ammo bir vaqtning o‘zida qat’iy va matonatlidir. Sabo hayotning turli sinovlariga duch kelsa-da, orzu-intilishlaridan voz kechmaydi, muhabbatiga sodiq qoladi.

Sabo obrazining badiiy ahamiyati:

Ayolning ruhiy kuchi va ma’naviy pokligini namoyon qiladi. Hayot mashaqqatlariga bardosh berishda insonning irodasi qanchalik muhim ekanini ko‘rsatadi. Muhabbat, umid va vafodorlik kabi tuyg‘ularni o‘quvchiga yetkazadi. Sabo xarakterining go‘zalligi uning kuchli ichki dunyosida namoyon bo‘ladi. Shu bois u asarning ma’naviy markazi hisoblanadi.

2. Samandar obrazi

Samandar asardagi ikkinchi markaziy obraz bo‘lib, unda jasorat, sadoqat, g‘urur va iztirob birlashadi. Uning xarakteri murakkab: bir tomondan, u mard va mas’uliyatli, ikkinchi tomondan esa hayotning kutilmagan sinovlari uni ruhiy iztiroblarga soladi.

Samandar obrazining badiiy ahamiyati:

Erkakning burch, g‘urur va muhabbat o‘rtasidagi ichki kurashini aks ettiradi. Jamiyat bosimi, hayot mashaqqati va shaxsiy kechinmalar qahramon ruhiyatida qanday iz qoldirishini ko‘rsatadi. Sabo bilan bo‘lgan munosabatlari orqali asardagi dramatik chiziqni kuchaytiradi. Samandar obrazi orqali muallif insonning mustahkam xarakterga ega bo‘lishi uchun qanday sinovlardan o‘tishini ko‘rsatadi.

3. Sabo onasi

Bu obraz asarda ayollik donoligi, sabr-toqat va mehr-muruvvat timsoli sifatida berilgan. U Sabo hayotida muhim tayanch bo‘lib, qizining xarakterini shakllantirishda katta rol o‘ynaydi.

Uning badiiy vazifasi:

Sabo ruhiyatining pishib yetilishiga asos bo‘lish. Oila, tarbiya va sabrning qadriyat sifatida muhimligini anglatish. Asarga ma’naviy chuqurlik va hayotiylik bag‘ishlash.

4. Ikkinchi darajali obrazlar

Asarda Samandarning do‘stlari, qarindoshlari va ularga yaqin insonlar ham mavjud. Ular har xil xarakterga ega bo‘lib, olayotgan qarorlarida bosh qahramonlarga ta’sir ko‘rsatadi.

Ularning badiiy funksiyasi:

Voqealarga ijtimoiy rang va kenglik berish. Jamiyatning turli qatlamlari vakillarini ko'rsatish. Asosiy qahramonlar xarakterining shakllanishiga xizmat qilish.

Xulosa

“Sabo va Samandar” asaridagi obrazlar o'zaro uyg'unlikda tasvirlangan bo'lib, ular orqali muallif insoniylik, sadoqat, muhabbat, hayot sinovlari va ruhiy o'sish kabi g'oyalarni yuksak badiiy mahorat bilan yoritadi.

Sabo — ma'naviy poklik va matonat,

Samandar — jasorat va iztirob,

ona obrazi — donolik va sabr,

ikkinchi darajali obrazlar esa — jamiyatning turli qirralarini aks ettiruvchi timsol sifatida gavdalanadi.

Asarning badiiy kuchi aynan mana shu yorqin, hayotga yaqin obrazlar orqali namoyon bo'ladi. Ulug'bek Hamdam ijodi XX asr o'zbek adabiyotida ijodiy izlanishlarga boyligi jihatidan salmoqli o'rin tutadi. Uning ijodidagi shakliy va mazmuniy yangilanishlar o'zbek nasrining imkoniyatlari kengligini isbotladi va uni yana bir pog'ona yuqori ko'tara oldi.